

KAD SU KNJIGE GORJELE

Enko Mehmedbašić

Ovih dana na televizoru smo ponovo mogli vidjeti kako se plameni jezici kao zmije penju uz zidine starog hrama kulture, sarajevske kultne Vijećnice. Bila je to godišnjica granatiranja Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine. Vatra je progutala toliko ljudsko iskustvo skriveno u korice knjiga, mudrosti svijeta, pa tolike arhivske dokumente, požutjele stare novine i u čijim najčudnijim vijestima sigurno nije bilo takve... da je neko napao sopstvenu pamet!

Da je spalio narodno blago.

Čuli smo davno one čuvene Mladićeve riječi dok je naređivao granatiranje Sarajeva:

- Razvucite im pamet!

Ali ovdje kao da je naredba bila:

- Spalite im sjećanja! Izbrisajte istoriju, književnost...

Tog dana je gorjela stara biblioteka, police knjiga što su prošle toliko ruku njenih čitalaca, studenata, penzionera, naučnika, novinara. Svaka ta knjiga imala je svoj život koji se, eto, gasio u plamenu.

Koliko je samo studenata prošlo kroz hodnike ovog starog zdanja, osjetilo dostojanstvenu tišinu sala za učenje i čitanje?

Mnogi su upravo ovim hodnicima otišli sasvim različitim životnim putevima: za profesorske katedre, bučne redakcije ili tišinu naučnih laboratorija.

Ponekad se pitam da li je i taj Mladić kao mladić svraćao u ovu biblioteku i šta li je čitao?

Da li je nekog volio? Osim sebi!

Možda je Neron bio njegov idol?

Ili je tako iskreno mrzio knjigu? Ali sve se to može još nadoknaditi, kažu da ima baš dobra biblioteka u Hagu, hmm.

Većina normalnih ljudi voljela je to veleljepno staro zdanje, hladovite hodnike, miris starih knjiga što obećavaju i pozivaju na duhovnu avanturu.

Mnogi su ovdje ostavili svoje đачko ili studentsko doba, možda u nekom uglu još živi veseli žamor mladosti, neka prejaka riječ. Studentska vatrena polemika, i one dvije mlade neumjerene ljubavne riječi – uvijek i nikad. Nikad ne reci nikad.

Ako je istinita jedna stara teorija da izgovorene riječi ostaju kao talasi i putuju, onda se možda još poneka zadržala u ovom starom spaljenom hramu kulture.

"Tih dana svi smo voljeli, ali su, bogme, voljeli i nas..."

Male pauze u učenju s lirskim izletom do Bembaše, rasprave o smislu života... jedino niko nije mislio na smrt. Zar i to postoji? Kad je u indeksu svega osamnaest ili devetnaest godina.

Trebalo je više čitati stare novine.

Često sam ih listao i vadio neke iskošene vijesti za rubriku "Vašar starih senzacija" u sarajevskom "Svijetu". Ponekad sam ih, priznajem, i sam malo znao da iskosim samo da zabavim čitaoce i to je bio jedini grijeh.

Za čitanje novina iz drugog svjetskog rata trebala je posebna dozvola. Sad mi je žao što je nisam tražio! Da sam čitao novine iz tog rata, možda bih bolje razumio ovaj posljednji rat?! Možda mi i ne bi bilo toliko nevjerovatno da ima ljudi što granatiraju svoj grad.

Da li je neki od njih učio baš u ovoj biblioteci, da li je tu možda i neka njegova knjiga?! Pa, to bi bilo samoubistvo sopstvene pameti!

O tempora, o mores!

Kako li je izgledao taj mali artiljerac, da li je moguće da je i neki profesor sa planine naredio da se gađa biblioteka, da se spaljuju knjige?!

Ako mu njegovi studenti to i ne mogu da oproste, može li to oprostiti sam sebi?

Toliko pitanja za tužnu godišnjicu.

Na televizoru poznata slika Vijećnice u plamenu budi sjećanja koja se ipak ne mogu lako izbrisati.

Radije pogledajmo u budućnost: vrijedni tim visokog stručnjaka dr Enesa Kujundžića još u ratu je sačuvao i nastavio život Univerzitetske nacionalne biblioteke Bosne i Hercegovine. S izuzetnom predanošću, entuzijazmom i ljubavlju za knjigu - o čemu bi se takođe mogla napisati knjiga.

Ali kad će samo ovo vrijedno zdanje da obnove, teško je reći, jer godine prolaze... Ili će to ostati kao jedan nesvakidašnji spomenik i vječna opomena ljudima.

* Mehmedbašić, Enko. *Kad su knjige gorjele.* // *Večernje novine*, 4. septembar/rujan(2000), 20.

